

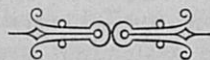
Ervid Järnefelt

**Mitä on
Jumalan
palvelus**

Kuopio 1901 * *
Osakeyhtiö Kuopion
Uusi kirjapaino * *

ARVID JÄRNEFELT

MITÄ ON JUMALANPALVELUS?

KUOPIOSSA,
OSAKEYHTIÖ KUOPION UUSI KIRJAPAINO

KUOPIOSSA,
OSAKEYHTIÖ KUOPION UUDESSA KIRJAPAINOSSA, 1901.

Tämä kirjoitus on jatkoa v. 1898 ilmestyneeseen „**Evankeliumin alku**” nimiseen kirjoitukseen, mutta ei edellytä ehdottomasti tutustumista viimeainittuun. „Evankeliumin alku“ sisältää: 1) kriittillisen katsauksen evankeliumissa tavattaviin kertomuksiin Jeesuksen syntymisestä ylliluonnollisella tavalla neitseestä Mariasta, sekä 2) esityksen Jeesuksen henkisestä syntymisestä Johanneksen saarnaa kuullessaan ja sen johdosta miettiessään korven yksinäisyydessä ihmiselämän perustuksia. Kirjoituksessa tullaan siihen johtopäätökseen, että tämän henkisen syntymisen tarkoitus ei suinkaan ole todistaa Jeesusta erilaiseksi muihin ihmisiin nähden, vaan päinvastoin antaa avain hänen ihmis-sydämeensä ja osoittaa hänen sisällinen, inhimillinen suhteensa Jumalaan. Korven taistelu esitetään jokaiselle ihmiselle mahdollisena henkisenä uudestisyntymyksenä.

Mitä on Jumalanpalvelus?

Evankeliumin alku kertoo Jeesuksen henkisestä syntymisestä Johanneksen saarnaa kuultuaan ja korven yksinäisyyteen mentyensä.

Johannes saarnasi, että jumalan valtakunta on lähestynyt, eli että ihmiset, muutettuaan mielensä elämän tarkoituksesta, saattoivat elää maan päällä jumalan välittömän valtion alaisina.

Kuullessaan tätä oppia Jeesus tunsikin sydämmessään jumalan välittömän hallitsija-äänen, joka vakuutti hänelle, että se, mitä Johannes puhuu, on totta, eli että »sinä olet minun poikani ja minä rakastan sinua».

Tässä hengessä lähti Jeesus korven yksinäisyyteen miettimään uutta elämän-ymmärrystensä. Jos piti joka hetki tehdä Jumalan tahtoa, niin oli selvää, että piti samalla luopua kaikesta siitä ihmisten tavallisesta työnteosta, jonka tarkoituksena on oman olemisen turvaaminen.

Korpeen mennessään oli Jeesuksen vastattavana seuraavat elämäntyöskysymykset:

1) Kun en voi elää syömättä, niin voinko silloin täydellisesti heittäytyä jumalan pojaksi? Jos kaikki ihmiset yhtäikaa olisivat päättäneet tehdä työtä vaan yhteiseksi hyväksi eli välittömästi Isän käskyn mukaan, niin silloin ei tietysti kukaan tarvitsisi ajatella erikseen omaa toimeentuloansa. Mutta nyt olen minä

vaan yksin jättänyt ihmisten yhteiskuntalaitoksen ja tahdon elää maan päällä niinkuin olisin Jumalan valtakunnassa. Voiko se käydä päinsä, kun en minä voi tehdä ihmeitä ja muuttaa kiviä leiväksi?

2) Samalla perustuksella hän epäilee myöskin voivansa kokonaan luopua itsensä suojelemisen ajatuksesta. Eihän hän voi heittäytyä katolta rikkoontumatta. Voiko hän siis myöskään elää maailmassa yksin, niinkuin se olisi Jumalan valtakunta, kun hän silloin asettuu yksin kaikkea vastaan, tulee tehneeksi ja opettaneeksi semmoista, mikä tekee kaikki vallanpitäjät hänen vihollisiksensa. Kun ei Isä häntä varjele, jos hän katolta heittäytyy, niin onko hänen tässä toisessakaan suhteessa kokonaan luopuminen itsensä-suojelemisen ajatuksesta, eli voiko hän pitää itseään täydellisesti jumalan poikana?

Nämät epäilykset häipyvät häneltä korven yksinäisyydessä, ja jättäen kaikki näkyvät valtakunnat ja ne edut, joita nämä palvelijoillensa tuottavat, hän palaa korvesta elääkseen ihmisten joukossa tunnistamalla Isää ainoaksi vallanpitäjäksi.

Tämä korven taistelu ilmaisee, mitä Jeesuksen usko oli. Lyhyimmin sanottuna oli Jeesuksen usko siis siinä, että ihminen on kokonaan Isän vallassa, tai että ihminen on Jumalan poika, tai vielä, että ihmisen on eläminen Jumalan valtakunnassa.

Täytyy siis uteliaasti kysyä, mitä kertovat evankeliumit hänen ensimmäisistä askeleistansa elämän todellisuudessa, »ihmisten keskuudessa»? Millä teoilla hän siis palveli Isää eli teki pojan tekoja.

Mateuksella kerrotaan näin (4: 17): Siitä ajasta rupesi Jeesus saarnaamaan ja sanomaan: tehkääät parannus; sillä taivaan valtakunta lähestyi. (23) Ja Jeesus vaelsi ympäri kaiken Galilean, ja opetti heidän

synagogissansa, ja saarnasi valtakunnan evankeliumia, ja paransi kaikkinaiset taudit ja kaiken sairauden kansan seassa. (24) Ja sanoma kuului hänestä kaikkeen Syyrian maahan. Ja he toivat hänen tykönsä kaikkinaisia sairaita, moninaisilla taudeilla ja kivuilla vaivaita, ja piruilta riivatuita, ja kuutaudillisia, ja halvautuita: ja hän paransi ne. (25) Ja häntä seurasi paljon väkeä Galileasta, ja niistä kymmenestä kaupungista ja Jerusalemistä ja Judeasta, ja niistä maakunnista sillä puolella Jordanin. Mutta koska hän näki kansan, astui hän ylös vuorelle» . . . (seuraa vuorisaarna).

Markuksella (1: 14—55) on myöskin kerrottu Jeesuksen ensimmäiset teot samalla tavalla: hän saarnaa taivaan valtakuntaa, mutta ajaa ennen kaikkea ulos perkeleitä, tekee ihmeitä ja hämmästyttää niillä kansan.

Luukaalla sanotaan: (4: 14) Ja Jeesus palasi hengen väessä taas Galileaan, ja sanoma kuului hänestä ympäri kaiken lähimaakunnan. (15) Ja hän opetti heidän synagogissansa ja kunnioitettiin kaikilta. (16) Ja tuli Natsaretiin, kussa hän kasvatettu oli, ja meni tapansa jälkeen sabatin päivänä synagogaan ja nousi lukemaan. (17) Ja hänelle annettiin Esaias profeetan raamattu. Ja kun hän raamatun avasi, löysi hän sen paikan, kussa kirjoitettu on: (18) Herran henki on minun päälläni, sentähden on hän minun voidellut, ja lähettänyt minut saarnaamaan köyhille hyvää sanomata, parantamaan särjetyitä sydämiä, saarnaamaan vangeille lunastusta, ja sokeille näkönsä jälleen saamista, särjetyitä vapauteen saattamaan: (19) Saarnaamaan Herran otollista vuotta. (20) Ja kun hän pani raamatun kiinni, antoi hän sen palvelialle, ja istui: ja kaikkein silmät, kuin synagogassa olivat, katselivat hänen päällensä. (21) Ja hän rupesi heille sanomaan: tänä päivänä on tämä kirjoitus täytetty, kuin te nyt kuulette.

(22) Ja kaikki antoivat hänelle todistuksen, ja ihmettelivät niitä armon sanoja, kuin hänen suustansa läksivät ulos; ja he sanoivat: eikö tämä ole Joosefin poika? (23) Ja hän sanoi heille: sanokaat kaiketi minulle tämä sananlasku: parantaja paranna itses: ne, kuin me kuulumme tapahtuneen Kapernaumissa, tee myös tässä isämaalla. (24) Mutta hän sanoi: totisesti sanon minä teille: ei yksikään profeetta ole isänsä maalla otollinen. (25) Vaan minä sanon teille totuudessa: monta leskeä oli Israelissa Elian ajalla ... (26) Ja ei Elias lähetetty yhdenkään heidän tykönsä, vaan leskivaimon tykö *Sidonin Sareptaan*. (27) Ja monta spitalista oli Israelissa Eliseus profeetan ajalla; ja ei yksikään heistä puhdistettu, vaan Naeman se *Syrialainen*. (28) Ja kaikki kuin synagogassa olivat, tulivat vihoja täyteen, koska he nämät kuulivat. (29) Ja he nousivat ylös, ja ajoivat hänen ulos kaupungista: ja veivät hänen hamaan vuoren kukkulalle, jonka päälle heidän kaupunkinsa rakettu oli, syöstäksensä häntä alas. (30) Mutta hän kävi ohitse heidän keskeltänsä, ja meni pois. (31) Ja meni Kapernaumiin, Galilean kaupunkiin, ja opetti heitä siellä sabatin päivänä. (32) Ja he hämmästyivät hänen opetustansa: sillä hänen puheensa oli voimallinen».

Johanneksella (2: 1—11) löydämme uteliaisuutemme vastaukseksi kertomuksen — Kaanaan häistä, s. o. siitä kuinka hän muutti veden viiniksi ja sillä niinikään hämmästytti kaiken kansan, »ilmoitti kunniansa», kuten sanotaan, jonka ihmetyön johdosta sitten »opetuslapset uskoivat hänen päällensä».

— — —
Jonkinlainen pettymyksen tunne valtaa mielen näiden kertomusten ensimmäisen yleisen vaikutuksen johdosta. On juuri luettu evankeliumin alku ja kaikista sitä himmentävistä lisäkertomuksista, taruista ja vää-

rinkäsityksistä huolimatta löydetty pääsy Jeesuksen omaan sisälliseen elämään. Ja nyt kysymme totisella uteliaisuudella, täynnä luottamusta siihen, että se mitä edempänä tulee ei voi olla muuta kuin yhä jatkettua, yhä selvemmäksi käypää esitystä tästä sisällisestä ilmestystyksestä: mihin tekoihin Isän tahto nyt viepi Jeesusta? Mutta vastauksen sijaan näyttää meitä ensi katsahdukselta kohtaavan vaan kertomuksia ihmeistä, perkeleitten ulosajosta, halvattujen ja rampojen parantamisesta, veden noitumisesta viiniksi. Joka haaralta näkyy jälleen punoutuvan samat esteet käsityksellemme, kuin alkaessamme lukea evankeliumia! Kaikki mikä on kerrottu Jeesuksen ensimmäisestä esiintymisestä hänen tultuaan korvesta, nähtävästi taaskin tarkoittaa vaan todistaa, että juuri se, mikä meille oli suurin aarre, se, että Jeesuksen tilinteko omasta sisällisestä suhteestaan Jumalaan oli oleva meidän oma suhteemme, se oli vaan väärinkäsitystä meiltä: Jeesus onkin muka käsitettävä erikoiseksi jumalihmiseksi, ja hänen tekonsa ihmeiksi, juuri tämän hänen erikoisasemansa tunnus-tähdiksi.

Jollemme tahdo tämän johdosta jättää evankeliumia lukematta, kuten niin monet ihmiset menettelevät tästä samasta syystä ja useimmiten juuri tähän saakka luettuansa, niin ei meillä ole jäljellä muuta kuin taaskin ajatella, että tässäkin jotkin yksinkertaiset tosiasiat ovat vaan väärinkäsitettyt ja sittemmin tahallaan vääristetyt väärän tarkoituksen saavuttamiseksi.

Jotainhan Jeesuksen on täytynyt tehdä sen jumalanpalveluksen nimessä, joka oli tullut hänen elämänymmäryksekseen korvesta lähtiessä.

Väärässä tarkoituksessa on nähtävästi tahdottu käyttää Jeesuksen yksityisiä tekoja todistamaan hänen erikoisuuttansa muihin ihmisiin nähden. Tämä tarkoi-

tus on vienyt etupäässä selittämään, että se, mitä Jeesus teki ja mikä ihan luonnostaan herättää suurinta uteliaisuutta, ei suinkaan saanut olla semmoista, mitä jokainen voi ihmisenä tehdä tai vielä vähemmän: mitä jokaisen ihmisen pitää tehdä. Hänen tekonsa ovat siis selitetyt järjestään ihmeteoiksi eli tunnustähdiksi, jotka nyt muka todistavat hänen kunniansa ja erikoisuuttaan. Meidän käsityksemme mukaan taas päinvastoin, jos meillä on jotain tekemistä Jeesuksen toimien ja tekojen kanssa, niin vaan saadaksemme tietää mitä meidän itsemme on tekeminen elämässä, ja koko pyrkimyksemme on siis noista teoista löytää takasin Jeesuksen omaan sisälliseen käsitykseen.

Jos jätämme kertomuksista syrjään kaiken sen, mitä tuo väärä tarkoitus on voinut luoda, niin jääpi jäljelle aivan vähäsen, eikä mitään kummastuttavaa, vaan se on sitä tärkeämpää ja sitä enemmän hänen oppiansa selventävää: Meidän täytyy silloin etupäässä huomata, *että Jeesus jättää kotomaansa ja omaisensa, että hän menee vieraisiin paikkoihin ja julistaen kaikkialla samaa Jumalan valtakuntaa palvelee vieraita ihmisiä, semmoisia, jotka enin tarvitsevat apua, niinkuin nämät enin apua tarvitsevat olisivat hänen läheisimpänsä, ja myöskin riippumatta siitä ovatko he omanmaalaisia vai muukalaisia hänelle.*

Heti kun näin sammutamme sen väärän valon, jonka piti loistaa ihmeistä ja joka, pääasiaksi tehtynä, oli häikäsyllään himmentänyt kaiken muun ympäriltänsä, huomaamme, että nyt toinen, uusi pääasia selvenee luetusta eteemme: edessämme on Jeesuksen jumalanpalvelus, semmoisena kuin hän sen itselleen korvessa selvitti.

Kaikki on täydessä sopusoinnussa hänen uuden korvessa selviytyneen elämänymmärryksensä kanssa:

Ajattelematta omaa *toimeentuloansa* näemme nyt tämän ihmisen ryhtyvän työhön, josta ei ole eikä voi olla mitään palkkaa. Ilman mitään yksityisomaisuutta hän kuljeskelee vieraila mailla ja palvelee sekä ruumiinsa että henkensä voimilla kaikkein kurjimmassa tilassa olevia ihmisiä. Niinikään hän, ajattelematta omaa *suojaa ja turvallisuuttansa* jättää kotinsa, kotikylänsä ja kotimaansa ja palvelee vihattuja muukalaisia lähimmäisinänsä. Poikettuansa vihdoin myöskin kotimaahansa hän nimenomaan sanoo, ettei Jumala käske profeetaa erityisesti kotimaata palvelemaan, vaan voi pitää syyrialaista parempana kuin israelilaista, joista sanoista he ajavatkin Jeesuksen ulos kotikaupungista ja uhkaavat ottaa hengiltä (Luuk. 4: 23—30).

Toisin sanoen, hän menettelee itse niinkuin sittemmin käski ystävillensä, joita lähetti samalla tavalla palvelemaan. Ensiksikin mitä *toimeentuloon* tulee, hän sanoi heille: »Ei teidän pidä varustaman itseänne kullalla eikä hopealla, eikä vaskella teidän vyöllenne, eikä evässäkillä matkalle, eikä kahdella hameella, eikä kengillä, eikä sauvalla; sillä työmies on ruokansa ansainnut»; — ja mitä itsensä *suojelemiseen* tulee, hän sanoi: »Kavahtakaat ihmisiä, sillä he ylönantavat teidän heidän raastupiinsa, ja heidän synagogissansa he hosuvat teitä. Te viedään myös päämiesten ja kuningasten eteen minun tähteni, heille ja pakanoille todistukseksi. Koska he teitä ylönantavat, älkääät murhehtiko, kuinka eli mitä teidän pitää puhuman: sillä teille annetaan sillä hetkellä, mitä teidän pitää puhuman. Sillä ette te ole, jotka puhutte, vaan teidän Isänne henki, joka teissä puhuu.» (Mat. 10: 9, 10, 17—20).

Näemme tästä nyt, että se, mitä Jeesus tarkoitti sanoilla: »Herraa sinun Jumalatas pitää sinun palveleman ja häntä ainoata kumartaman,» joilla vanhan

testamentin sanoilla korven taistelu päättyy, — oli jotakin aivan toista kuin mitä juutalaiset niillä tarkoittivat, jotka suorittivat jumalanpalvelusta temppelissä ja siellä kaitsivat »kaikkein pyhintänsä».

Mutta erotus ei rajoitu suinkaan ainoastaan juutalaisiin. Jos Jeesuksen jumalanpalvelus tarkoittaa todellakin tämmöistä välitöntä työntekoa jumalalle *ilman oman toimeentulon ja suojan ajatusta*, niin sama erotus on vielä meidänkin ja Jeesuksen käsitysten välillä jumalanpalveluksesta. Sekä juutalaiset että me tarkoitamme jumalanpalveluksella joko erikoisia menoja tai ainakin pyyntörukouksia, jotavastoin meidän jokapäiväinen *työmme*, kuten hyvin tiedämme, ei tarkoita jumalanpalvelusta, vaan juuri *omaa toimeentuloamme ja suojaamme*.

Me emme tee työtä köyhimmille, vaan niille, jotka voivat nykyisyydessä tai tulevaisuudessa maksaa meille. Me teemme työtä saadaksemme ihmisiltä palkkaa toimeentuloksemme, kauppiaille, maanomistajille, kirkolle, valtiolle. Samoin myös me omaksi suojaksemme sovimme muukalaisia vastaan, suojelemme itseämme vankeiloiden ja poliisien avulla. Kaikki nämä toimet ovat meidän varsinaisia työalojamme. Mutta jumalanpalvelukseksi me sanomme sunnuntaisia toimituksia kirkossa ja rukouksiamme oman personamme ajalliseksi ja tulevaiseksi autuudeksi. Jeesus sitävastoin, kuten olemme nähneet hänen ajatuksistaan korvessa, ja tässä nyt luemme hänen jokapäiväisestä toiminnastaan, ei tarkoittanut jumalanpalveluksella mitään sunnuntaisia kirkkotoimituksia tai mitään pyyntöjä oman ajallisen tai iankaikkisen autuuden saamiseksi, vaan piti jumalanpalveluksena »valtakunnan sanan» eli korvessa saadun elämänymmärryksensä noudattamista jokapäiväisessä arkielämässään.

Ulkonaisen, kirkonmenoilla palveltavan jumalan asemaan oli tullut, kuten Johanneksen evankeliumin alussa suoraan sanotaankin, »sana», s. o. välitön ilmoitus ihmissydämessä siitä, mitä työtä hänen on elämässä tekeminen. Ja niinkuin elämä on vaan tämän sanan omistamisessa, niin voi jumalanpalvelukseksikin enää sanoa vaan tämän sisällisen käskyn eli Jumalan tahdon täyttämistä. Palvelijan ei sanota palvelevan heransa silloin kun hän pyytää tältä jotakin, kun hän polvistumalla osottaa tälle nöyristymistä, sanoilla ylistää tätä j. n. e., vaan palveleminen voi tapahtua yksistään sillä, että palvelija täyttää isäntänsä käskyn. Ja nyt tuntee ihminen isäntänsä käskyt niinkuin poika tuntee isänsä tahdon, siis omasyntyisen pojan tavalla aina tietää mitä töitä hänen on talossa tekeminen.

Näin ollen Isää ei voi palvella kaikilla töillä, ei semmoisilla töillä, jotka tarkoittavat leivän, verhon varaamista tulevaisuutta varten, — josta johtuu yksien rikkaus ja toisten köyhyys, tai semmoisilla, jotka tarkoittavat oman hengen suojelemista kaikenlaisia vaaroja ja vihollisia vastaan, — josta johtuu vankilat, tappelut ja sodat. Ei voi myöskään sanoa, että palvelemalla valtiota palvelemme Jeesuksen Jumalata, sillä vaikkemme palvelisikaan valtiota palkan vuoksi, niin palvelemme valtion johtavien henkilöjen elämänymärrystä, eikä omaamme eli samaa kuin Jeesuksen. Palvellessamme valtiota olemme päinvastoin estetyt palvelemasta Jumalaa, sillä samalla hetkellä ei voi palvella kahta isäntää. Ei voi siis suinkaan sanoa kaikkea työtä yleisellä nimellä jumalanpalvelukseksi, vaan jumalanpalvelukseksi voi sanoa ainoastaan semmoista työtä, jonka välittömänä aiheena on Jumalan tahdon täyttäminen.

Jos nyt, pitäen silmällä tätä erotusta jumalanpalveluksen käsityksessä, luemme evankeliumia eteenpäin, niin tapaamme jo heti alussa useita kohtia, joissa Jeesus on suoraan puhunut sekä siitä, mitä jumalanpalvelus on, että siitä, mitä se ei ole.

1) Juutalaisten jumalanpalvelus tapahtui, kuten vielä meilläkin, pääasiassa heidän sunnuntaipäivänänsä, sabattina. Silloin suoritettiin kirkonmenot ja kaikki muut toimitukset Jehovan kunniaksi, joka oli itse asettanut tämän sabatin pitämisen liittonsa ehdoksi ja kulmakiveksi. Jeesus ei näytä olleen tietääksensääkään tästä päivästä, vaan jatkoi työtänsä aivan niinkuin muinakin päivinä: kulki matkoillansa, opetti tietämättömiä ja auttoi niitä ihmisiä, jotka hänen tiellensä satuivat. Kirkonmiehet närkästyivät. Mutta hän vastasi, että he itse, kun oli kysymys heidän *omastaan*, kuten esimerkiksi heidän karjastansa, juottivat elukoitaan sunnuntaina niinkuin muinakin päivinä (Luuk. 13: 15), tai nostivat suosta naudana, joka oli sinne vajonnut. (Luuk. 14: 5) »Mutta onhan ihminen paljon parempi nauttaa, sentähden minun, jonka tarkoitus myöskin on auttaa omiani, ihmisiä, sopii kyllä olla sunnuntaina työssä.» (Mat. 12: 12) Kirkonmiehet saivat Jeesuksen kiinni siitäkin, että hän heidän sunnuntaijumalanpalveluksensa aikana kuljeskellessaan pitkin kyllä oli antanut opetuslapsensa hiertää tähkäpäistä *itselleen* syötävää. Tähän vastasi Jeesus, että olihan heidän kuningas Davidinsakin lupa syödä temppelissä näkyleivät nälkäänsä, ja papit niinikään, huolimatta sunnuntaista, olivat siellä täydessä puuhassa. Ja hän jatkoi: »Mutta minä sanon teille: tässä on se, joka on suurempi kuin temppeli; mutta jos te tietäisitte, mitä se on: laupeutta minä tahdon ja en uhria, sitte ette suinkaan tuomitseisi viattomia (Mat. 12: 1—7). Sabbatti on

ihmistä varten tehty, ja ei ihminen sabattia varten. Niin on myös ihmisen poika sabatin herra» (Mark. 2: 27, 28).

2) Kirkonmiesten moitteeseen, ettei Jeesus noudattanut mitään ulkonaisia jumalisuuden sääntöjä, vastasi Jeesus osoittamalla, että noiden sääntöjen noudattaminen valmistaa ihmisille vaan petollisen tilaisuuden vapautumaan todellisesta jumalanpalveluksesta, joka on toistensa auttamisessa, ja ettei ulkonaisen jumalanpalveluksen tavoista luopuminen voi pahentaa ihmistä, koska ainoa pahennus ihmiselle voi tulla ainoastaan hänen omista sisällisistä ajatuksistaan (Mark. 7: 1—23).

3) Jeesus tuli pääsiäisenä Jerusalemin temppeliin, jolloin siellä olisi ollut suoritettava kaikkein juhlallisimmat jumalanpalvelus-menot ja jota varten sinne oli tuotu myytäväksi suuri joukko uhrielukoita, härkiä, lampaita ja kyyhkysiä. Mutta Jeesus teki nuorista itselleen ruoskan ja ajoi kaikki uhrieläimet ulos, niin että rahat menivät pitkin maata ja pöydät kaatuivat. Hän käski viemään kaikki tyyni pois ja sanoi, ettei hänen Isänsä huone ollut markkinapaikka. (Joh. 2: 13—15 ja Mark. 11: 16, 17).

Tavallisesti selitetään tätä paikkaa niin, että Jeesus olisi vaan kieltänyt pitämästä kauppaa temppelissä. Mutta pääkysymys oli nähtävästi *uhrielukoista*. Kaikki nuo elukat olivat nimittäin sinne tuodut juutalaisen jumalanpalveluksen suorittamista varten. Täytyy muistaa, että pappien uhritoimitukset katuviien syntisten puolesta, jotka ostivat elukoita ja toivat niitä heille uhrattaviksi, olivat juutalaisten jumalanpalvelusmenojen pääperustus. Ja kun siis Jeesus ajaa temppelistä ulos kaiken sen, mitä tätä jumalanpalvelusta varten tarvitaan, niin tahtoo hän tietysti sanoa koko heidän jumalanpalveluksensa mitättömäksi.

Seuraavassa kerrotaan, että juutalaiset vaativat häneltä tiliä siitä, millä oikeudella hän teki tällaisia tekoja. Mutta Jeesus vastasi siihen, että hajoittakoot he tuon temppelinä maan tasalle, niin hän herättää heille kolmessa päivässä eloon uuden temppelin (Joh. 2: 18, 19).

Näillä sanoilla on se selvä tarkoitus, että jos juutalaiset seuraisivat häntä, luopuisivat väärästä jumalanpalveluksesta, se on: hajoittaisivat tuon temppelinä, jota pitivät jumalan asuntona, niin jumalan henki ottaisi asuntonsa heidän omaan sydämeensä ja syntyisi todellinen, elävä temppeli ihmisestä.

Tämä on sama ajatus, jota jo Johannes kastaja tarkoitti saarnallaan Jumalan valtakunnan lähestymisestä: että Jumalan tuntemiseksi ei tarvinnut mitään ulkonaista jumalanpalvelusta, vaan ainoastaan puhdistumista hengessä, jonka ajatuksen sitten Jeesus korvessa itselleen selvitti sanalla: ihminen on Jumalan poika, eli että ihminen palvelee Jumalaa niinkuin poika, joka tekee oman isänsä tahtoa, — ei siis millään kirkollisilla toimituksilla. Nyt sanoo Jeesus vielä enemmän. Hän sanoo, että ennenkuin ihminen voi tulla tällaiseen elävään uskoon, hänen on luopuminen väärästä jumalankuvasta ja sen palvelemisesta.

4) Yhtä suorilla ja selvillä sanoilla on Jeesus ilmaissut tämän saman seikan samarialaiselle vaimolle, joka piti häntä profeettana ja sentähden tiedusteli kumpi oli oikeassa, samarialaisetko, jotka rukoilivat jumalaa pyhällä vuorellansa, vai juutalaiset, jotka pitivät Jerusalemiä rukouspaikkana. Jeesus vastasi, että aika tulee, ja nyt jo on, että todelliset rukoilijat rukoi-levat Isää hengessä ja totuudessa, sillä Jumala on henki, ja häntä on palveleminen hengessä ja totuudessa. (Joh. 4: 23, 24.)

Tämä sama eroitus on yhä vielä olemassa Jeesuksen jumalanpalveluksen ja meidän nykyisen jumalanpalveluksen välillä. Jeesus palvelee sitä sanaa, jota hän kuulee itsessänsä, mutta me palvelemme jotakin jumalankuvaa ja tarvitsemme sitä varten pappeja ja temppeleitä. Koko meidän käsityksemme jumalanpalveluksesta on yhteydessä sen kanssa, että me erityisinä hetkinä ja erityisissä paikoissa lähestymme hartaudessa tätä ulkonaista ajatuskuvaa jumalasta.

Ja nyt, 19 sataa vuotta Jeesuksen jälkeen, nousee kysymys: onko tämä meidän nykyinen ajatuskuvamme Jumalasta ollenkaan sitä samaa, mitä Jeesus tarkoitti Isällä?

Jumalankuva on meillä se ajatuskuva, minkä jokainen ihminen on saanut jumalasta välittömästi annettujen opetusten perustuksella.

Mitä meidän nykyinen ajatuskuvamme sisältää, siitä opettaa lyhykäisyydessä katkismus.

On välttämätöntä pääpiirteissä uudelleen tarkastaa tämän meidän ajatuskuvamme historia.

Sen alku on kaukana. Se on ollut osaksi jo juutalaisilla, mutta meillä sittemmin täydentynyt lunastusopilla.

Mistä juutalaisten ajatuskuva on kotosin?

Tällä kansalla näyttää olleen alituinen sota näkyvän jumalankuvan palvelemista vastaan. Näkyvä jumalankuva, eli epäjumala, oli joku esine, johon epä-

jumalan palvelija saattoi kiinnittää ajatuksensa pyytäessään itselleen tai lähimmälle suvulleen menestystä. Jumalanpalvelus esiintyi sukujuhlien muodossa ja sen yhteydessä pidettiin tanssia ja mässäyksiä. Se ei sitonut yksilöä mihinkään velvollisuuksiin yläpuolella hänen omaa tai lähimmän sukunsa hyvinvointia.

Tämmöinen kuvainpalvelus lienee sentähden aina yhteydessä sen kehityskauden kanssa, jolloin ihmiset eivät ole vielä yhtyneet eri sukuja laajempaan yhdyskuntaan. Puujumalansa saattaa olla jokaisella kylällä. Mutta puujumala ei enää riitä kokonaiselle kansayhteydelle. Kansayhteys sotii hajoittavaa sukujen valtaa vastaan ja koettaa tarujen ja sitten kirjallisuuden avulla antaa kaikille yhteisen *ajatuskuvan* jumalasta eli jumalista. Mitä voimakkaampi kansallishenki, sitä yhtenäisempi on yhteinen ajatuskuva jumalasta.

Juutalaisilla näyttää jo varhain syntyneen ja kaikenlaisten koettelemusten ja selkkausten jälkeen muodostuneen varsinaiseksi uskonkappaleeksi se vaatimus, että jumalaa ei saa ajatella aistillisesti havaittavaksi olennoksi eikä siis tehdä näkyvää kuvaa, epäjumalaa, hänestä.

He sittemmin voittivatkin epäjumalanpalveluksen, niin että jokaisen juutalaisen tietoisuuteen painui vähitellen viha kaikkea kuvapalvelusta vastaan, joka ei asettanut mitään rajoja intohimoille eikä antanut mitään yhteistä käsitystä jumalan vaatimuksista *kaikkiin* juutalaisiin nähden, kun kuitenkin aate Juudan *kansan* erikoisesta tehtävästä jo oli kytemässä. Ei epäjumalanpalvelus olisi voinut tulla voitetuksi, ellei sitä olisi tunkenut tieltään juuri jokin uusi ilmoitus siitä, mitä jumala on, ja mimmoista palvelusta hän juutalaisilta vaatii. Se, mikä näin tarjoutui näkyvän jumalankuvan ja sen palvelemisen sijaan, oli Juudan kansan historia,

eli historia siitä, kuinka Jehova oli johtanut Juudan kansan vainon maasta halki merien ja korprien luvattuun Kaanaan maahan, tehdäkseen tämän valitun kansansa koko maailman valtiaaksi. Nyt piti siis tämän historian antaa näkymätön ajatuskuva jumalasta. Kaikki heprealaiset profeetat ovat täynnänsä opetuksia siitä mimmoiseksi tämä kansallinen jumala on ajateltava. Profeetat osaksi kuvasivat runollisissa väreissä jumalan entisiä tekoja ja osaksi ennustivat voimakkailla, sytyttävillä sanoilla mitä jumala vastaisuudessa aikoi. Mooses erityisesti määritteli, mitä juutalaisen, kansansa jäsenenä, on tekeminen ja mitä jättäminen tekemättä palvellakseen tätä jumalaa ja ylläpitääkseen tehtyä liittoa hänen kanssaan. Tässä tarkoituksessa Mooses järjesti uhrijumalanpalveluksen ja määräsi muut teot, joilla Jehova oli palveltava, sekä rangaistustensa näiden tekojen laiminlyömisestä. Näin oli nyt näkyväisten jumalankuvain sijaan tullut »laki ja profeetat»: juutalaisille oli annettu mahtava *ajatuskuva* siitä jumalasta, joka oli luonut maailman, valinnut Juudan kansan omaksensa ja oli lähettävä Mesiaan vapauttamaan tätä kansaa inhimillisestä orjuudesta ja saattamaan sitä maailman valtiaaksi. Ja tanssien ja mässäysten sijaan, joilla eri suvut olivat hyvittäneet ja lepyttäneet kotijumaliansa, tarkoitti tämän uuden mahtavan ja ainoan ajatusjumalan palveleminen, kuten sanottu, hänen lepyttämistensä ja pysyttämistensä kansalle antamissaan lupauksissa, joka palvelus tapahtui Mooseksen määräämien *laintöiden* suorittamisella.

Itse asiassa on tämä juutalaisten suorittama ylimeno näkyväisien epäjumalten kuvain palvelemisesta näkymättömän ajatuskuvan palvelemiseen kylläkin suuri edistysaskel. Jos juutalaiset eivät olekaan tulleet maailmanvaltiaiksi, kuten oli tarkoitus, niin on kuitenkin

tämä heidän jumala-käsitteensä jyrkkä kehittäminen aistilliselta alalta ehdottomasti ajatuksen alalle saavuttanut kylläkin laajalle ulottuvan merkityksen. Ei ainoastaan Juudan historiassa, vaan niidenkin uuden-aikaisten kansain historiassa, jotka muodostavat nykyisen kristikunnan, on pakanuuden heimotaistelujen lakkaaminen ja hajanaisten sukujen yhdistyminen kansalliseksi kokonaisuudeksi tapahtunut yhtäikaa luopumisen kanssa tarunsekaisesta monijumaluudesta, jonka sijaan on tullut yhdellä tavalla ajateltu ja siis tämän ykseytensä avulla kaikkia yhdistävä ajatusjumala, niin sanottu kristittyjen jumala.

Tämä uusi kristittyjen ajatusjumala, joka tuli pakanallisten sukujumalien sijaan, on laajempi kuin juutalaisten Jehova. Nyt oli Jehovan juutalais-kansalliseen jumalankuvaan, semmoisena kuin tämä on Mooseksella ja profeetoilla, liittynyt jatkoksi vielä historia siitä, kuinka tämä Jehova astui maan päälle ihmisen, ainokaisen poikansa hahmossa, ja kuinka tämä poika sitten antoi itsensä kuolemaan sovitusuhriksi ihmisten syntien edestä.

Tämä uusi kehittyneempi kuva jumalan olennosta, jonka uudet kansat ovat omistaneet, on myöskin suuri edistysaskel, joka sekin ennen kaikkea etupäässä ilmenee muuttuneessa käsityksessä siitä mitä jumalan *palveleminen* on. Tämä uusi kristittyjen jumalankuva on nimittäin poistanut uhripalveluksen, jolla sekä juutalaiset vielä palvelivat Jehovaansa että myöskin uudet kansat entisiä pakanajumaliaan.

Apostolit, jotka olivat ottaneet tehtäväkseen murtaa nuo juutalaisten uhrikäsitykset ja valaa sijaan uusi käsitys sekä jumalasta että hänen palvelemisestaan, teroittivat kirjeissään juutalaisille kristityille enimmäkseen juuri uhrien tarpeettomuutta, niin että

voi sanoa siinä olevankin avaimen heidän meille usein himmeiden opetuksiensa käsittämiseen. Erittäinkin ovat Paavalin opetukset ja tuo juutalaisille osoitettu hep-realaiskirje, jonka tekijästä ei tosin olla aivan selvillä, tässä kohden merkilliset. Näkyy selvästi kuinka syvälle juutalainen uhrikäsitys oli Paavaliin itseensä juurtunut, kuinka elävä oli sen ohella hänen uusi vakau-muksensa siitä, että kaikki uhrit olivat tarpeettomat, ja kuinka suuria ponnistuksia hän puolestaan teki selittääkseen järjen avulla, mistä syystä uhri ennen oli ollut jumalalle otollinen, niin että »ilman verta ei ollut mitään anteeksiantamusta,» kuten vanhassa tes-tamentissa sanotaan, mutta nyt, Jeesuksen Kristuksen jälkeen, uhraaminen oli tullut kokonaan tarpeettomaksi. Hänen oppinsa tuli sentähden olemaan meille himmeitä ja usein pilventakaisia aatteita siitä, kuinka Jeesus muka oli kuollessaan kerran kaikkiaan vuodattanut tuon anteeksiantamukseen välttämättömän veren, ja kuinka siis kaikki se, mitä juutalainen laki määräsi tehtäväksi jumalan palvelemiseksi, oli nyt tullut tarpeettomaksi. Tätä tarkoittavat Paavalin alituisesti uudistuvat lau-seet siitä, että Mooseksen lain määräämät »lain teot», s. o. uhrit ja ympärileikkaukset, eli koko ulkonainen jumalanpalvelus, eivät vapauta ihmistä synnistä, vaan synnistä vapauttaa ainoastaan *usko*. Täytyy vaan muistaa, ettei Paavali siis näitä »tekoja» vastustaes-saan tarkoittanut Jeesuksen opettamia rakkauden töitä, sillä rakkauden töiden tekemisessä Paavalinkin mie-lestä jumalanpalvelus on.

Tämmöinen uusi oppi synnin lunastuksesta ilman uhrielukoita, Jeesuksen veren kautta, oli omansa astu-maan ylimenon tavalla Euroopassakin pakanauskon sijaan, kun oli vähitellen totutettava pakanat pois vanhoista juurtuneista uhripalveluksen käsityksistä. Ja

lunastusoppi onkin sentähden löytänyt yhtä otollisen maan kaikkialla uudemmissakin kansoissa, missä pakanallinen uhrikäsité samalla tavalla on ollut voimassa ja ihmisten tietoisuuteen juurtuneena. Mitä kauemmas mennään niin sanotun Kristinuskon entisyyteen, sitä voimakkaampana on tämä verilunastus-opin puoli Euroopankin kansoilla edustettuna. Ja mitä myöhempiin aikoihin tulemme, sitä enemmän lunastusoppi alkaa ensin hakea itsellensä uusia aatteellisempia selityksiä ja sitten vähitellen kokonaan häipyä. Niin että sitä mukaa kuin pakanallinen käsité lepytysuhrin välttämättömyydestä on vähitellen kulumassa pois ihmisten tietoisuudesta, on tuo Paavalin perustama oppi Jeesuksenkin verilunastuksesta vihdoin tulemassa kokonaan tarpeettomaksi.

Paavalin mukaan uusi jumalanpalvelus edellyttää tosin semmoista »uskoa», että uhrijumalanpalvelus on Jeesuksen uhrityön tähden tarpeeton, koska jumala on sillä lepytetty yhtä ehdottomasti kuin ennen elukan uhriverellä; mutta tämä on ainoastaan uskon kielto-peräinen määritelmä. Uskon positiivinen puoli on Paavalinkin mukaan uskossa evankeliumiin eli siihen, että jumalan valtakunta on lähestynyt ja että ihmisen siis on tekeminen Jumalan tekoja, se on: palveleminen jumalaa teoilla, kunhan ei vaan Mooseksen ulkonaisilla »lainteilla».

Paavalin selitykset, että Jeesuksen uhrikuolema ihmisten syntien edestä on todistus ihmisille tämän jumalan rakkaudesta heitä kohtaan, suuressa määrin muuttaa entistä juutalaisten ajatuskuvaa Jehovahsta.

Rakkaus on ihan uusi piirre lisäksi vanhan testamentin jumalankuvaan. Se on tietysti oleva yhtä ehdottomasti ainoastaan *ajatuskuva* kuin entinenkin. Hebrealaiskirjeessä nimenomaan sanotaan uskon olevan

siinä, ettei epäillä näkymättömiä, se on: ei epäillä sitä, että tämä ajatuskuva on reaalin todellisuus. Ajatuskuva oli siis suuressa määrässä laajentunut. Paitsi Juudan kansan historiata, Mooseksen ja profeetain lausuntoja, joka kaikki yhä edelleenkin jäi tämän kuvan perustaksi, tuli kuvaan lisäksi juutalaisten historian jatkona lunastushistoria. Juutalaisten Jehovalta, niin selväpiirteisenä kuin hän heidän historiassaan esiintyykin, puuttui rakkauden ominaisuus. Mutta uudessa lunastushistorian täydentämässä kuvassa oli rakkauden ominaisuus valtavin piirre. Tämä uusi ominaisuus ei selventänyt Jehovan yksiväristä ja selväpiirteistä ajatuskuvaa, mutta vapautti sen jyrkästä kansallisesta rajallisuudesta tehden sen kelpaavaksi myöskin muille kansoille kuin juutalaisille.

Tämä juutalaisen kansallishistorian ja apostoli Paavalin yhteisesti piirtämä jumalankuva, nykyisen dogmatiikan, eksegetiikan ja kirkkohistorian viimeistelemänä, ilmoitetaan nyt meidän päivinämme siksi jumalankuvaksi, jota ihmisen on kuolemasta pelastuakseen rukoileminen.

Tästä uudesta jumalankuvasta ei kuitenkaan mikään teologia eikä mikään ihmisten oma tottumuksen voima ole voineet poistaa sitä kaksinaisuutta, minkä ylläviitattu historiallinen kehitys on siihen tuottanut. Heprealaisen Jehova oli yhtenäinen luonnekuva, joka heidän kansallisesta historiastaan itsestään nousee painuakseen semmoisenaan ihmisen mieleen. Mutta kun tähän kokonaiseen luonnekuvaan nyt liittyy ihan uusi piirre, joka on nimenomaan tarkoitettu olemaan yhtä voimakas ja vallitseva kuin entinen, niin kysytään jo paljon suurempaa kuvituskykyä saadakseen nuo kaksi ihan erilaista piirrettä sulamaan semmoiseksi yhtenäisyudeksi, joka tekee pysyvän mielikuvan mahdolliseksi.

Ja nyt nuo piirteet eivät ole ainoastaan erilaiset, vaan ne ovat päälliseksi vastakohtia toisilleen. Heprealaisessa ajatuskuvassa vallitsee rankaiseva oikeamielisyys, koston etsiskely kolmanteen ja neljänteen polveen. Paavalin lisäpiirre taas on rakkaus, ja rakkauksen pääominaisuus juuri on anteeksiannon *ehdottomuus*. Mutta mikään kuva ei pysy koossa mielessä, ellei sitä sido sisällinen yhtenäisyys. Ei riitä että vaan opetetaan ehdottomasti *yhdestä* jumalasta, jotta se pysyisi koossa; täytyy sen luonteenkin olla yhtä, kuten oli juutalaisten Jehovalla. Muussa tapauksessa ei mielikuvaa synny — psykologisen luonnonlain vaikutuksesta.

Sentähden kristillisen teologian päätehtävä onkin aina ollut koettaa juottaa nuo kaksi vastakkaista ominaisuutta yhdeksi, niin että samaan kuvaan soveltuisi yht'aikaa sekä oikeamielisyys, jonka sopii käyttää ikuista helvettiä rankaisukeinonaan, että myöskin rajattomasti ja ehdottomasti anteeksi antava rakkaus. Kuten tunnettu, on teologia koettanut peittää tätä luonteen kaksinaisuutta muun muassa kolminaisuuden opilla. Mutta tämä keksintö ei ole syventänyt, vaan päinvastoin himmentänyt ja edentänyt ajatuskuvaa.

Silloin kuin jumalan ajatuskuva näin auttamatta kadotti selvyytensä ja yhtenäisyytensä, ei kuitenkaan selvän ja yhtenäisen kuvan tarve ollut suinkaan vähentynyt, vaan päinvastoin. Sillä niinkuin Paavalin uuden uskonnon koko kärki oli kohdistunut *yksilöllisen* autuuden oppiin (jota vastoin juutalaisilla oli kysymys *kansan* autuudesta), niin oli uusi jumalakin nyt oleva jumala jokaiselle yksityiselle ja piti siis olla myöskin selvä jokaiselle persoonallisesti. Ja kun vielä jumalanpalvelus ei enää ollut uhrielukkain tuomisessa papeille eikä ulkonaisten laintoiden noudattamisessa, vaan ju-

malanpalvelukseen vaadittiin juuri ajatuskuvan personallista omistamista, personallisia kääntymisiä rukouksessa tämän ajatuskuvan puoleen, niin on ymmärrettävää, että helposti omistettava, selväpiirteinen ja yksivärinen ajatuskuva oli päinvastoin tullut entistä monin verroin tärkeämmäksi.

Kun nyt teologian ponnistukset ja kirkonkokousten päätökset uuden, yhteytensä menettäneen ajatuskuvan selventämiseksi veivät luonnollisesti vaan yhä monimutkaisempiin ja ristiriitaisiinkin oppeihin, joita oli mahdoton semmoisinaan puheenalaisessa tarkoituksessa tarjota kansalle, ja kun toiselta puolen selvän jumalankuvan tarve yhä kasvoi, niin oli seurauksena *pakollinen luopuminen juutalaisten alkuperäisestä ankarasta vaatimuksesta, ettei saanut palvella mitään näkyviä kuvia*. Munkit kyllä säilyttivät itsellään virallista oppia yhtenäisestä jumalankuvasta, mutta kansalle piti antaa jotakin selvempää. Ja niin tämän vaikeasti koossa pysyvän ajatuskuvan sijaan tuli avuksi viljalti näkyviä erilaisia rukouksuvia. Kaikki kirkot täytyivät kuvilla. Jumalan äiti oli ensimmäinen, sitten ristiinnaulittu, sitten apostolit, sitten pyhimykset, niin että keskiajan taiteilijoilla oli täysi työ tätä hengen tarvetta tyydyttääkseen. Jokaisella oli oma rukouspyhimyksensä, jonka kuvan eteen hän vei kynttilänsä kirkkoon, — jonka puoleen hän rukouksissaan kääntyi, — jota hän illoin aamuin ajatteli sen suuren käsittämättömän jumalan asemasta, jota hän ei voinut koossa pitää, ja josta oli lähempi selko vaan papistolla.

Katolinen kirkko ei kuitenkaan opettanut, että jumalanpalvelus oli yksinomaan rukouksissa ja uskossa noihin ihmeitä tekeviin madonniin ja pyhiin muinaisjäännöksiin, lunastukseen eli Jeesuksen veren ja lihan nautitsemiseen, vaan synninpäästöä antavan jumalan-

palveluksen toinen puoli oli ennen kaikkea »teot», joita kaikki apostolit, ja nimenomaisesti apostoli Jaakob, muita selvemmin, vaativatkin. Näillä »teoilla» — miserabile dictu — tarkoitti kirkko kuitenkin etupäässä velvollisuutta ylläpitää papistoa ja kartuttaa kirkonkassaa almuilla, ja, kuten tunnettu, meni niin pitkälle, että paras teko oli kirkolle annettu selvä raha, joka merkitsi samaa kuin synninpäästö. Tästä seurasi katolisen kirkon lahoaminen. Tähän kohtaan uskonpuhdistajat suurimmalla voimalla iskivätkin.

Osoittaakseen nyt jumalan oman sanan perustuksella katolisen synninpäästöopin vääräksi, Luterus vetosi Paavaliin, sovittaen Paavalin opin »tekojen» ja »uskon» suhteesta toisiinsa keskiajan kokonaan uusiin oloihin. Luterus jätti huomioon ottamatta, että Paavali, kieltäessään teoilla jumalaa palvelemasta, oli tarkoittanut »teoilla» vanhoja Mooseksen opettamia jumalanpalvelusmenoja, ja selittänyt nämät tarpeettomiksi. Luterus käytti nyt Paavalin sanoja hyväkseen selittääkseen, että ihminen ei voi millään »teoilla» saada synninpäästöä, vaan ainoastaan »uskolla», kuten Paavali muka oli opettanut. Yhtä leveäkätisesti kohteli Luterus tätäkin Paavalin uskon käsitettä. Ollen ikäänkuin näkemättä, että Paavali puhui uskosta lunastukseen ainoastaan kieltooperäisessä merkityksessä eli — kuten ylempänä jo huomautettiin, — että Paavali puhui Jeesuksen verilunastuksesta ainoastaan sanoakseen että juutalaisten vanha elukkauhraus oli tullut tarpeettomaksi; unoh-
taen siis, että Paavalikin katsoi positiivisen uskon olevan sisällisessä uskossa Jumalan tahtoon eli juuri hyvien töiden käskyyn, Luterus teki tuon juutalaisille tarkoitettun lunastusopin positiiviseksi uskonkappaleeksi, joka antaa synninpäästön, ja kiivaudessaan katolista kirkkoa vastaan opetti, että kaikki ihmisten yritykset

elämänsä pelastamiseen hyvien tekojen avulla ovat turhat.

Jumalanpalvelus siis Luteruksen opin mukaan ei suinkaan ole ihmisen omissa yrityksissä elää oikein, vaan ainoastaan hänen personallisessa uskossaan lunastukseen ja autuuden lupaukseen.

Tämmöinen personallinen usko sanotaan syntyväksi synnin tunnosta eli, kuten Augsburgin tunnustuksen puolustuksessa sanotaan (3: 21): siitetään peljästyneessä omassatunnossa, joka tuntee jumalan vihan meidän synteimme tähden ja halajaa syntein anteeksisaamista ja synninpäästöä. — Tämän sisällisen uskon juurtuminen kansaan edellytti tietysti ennen kaikkea tietoa lunastuksen historiasta, se edellytti, että jokaisella kansan jäsenellä oli oma personallinen käsityksensä vanhan ja uuden testamentin jumalasta ja hänen pitkästä historiastaan. Ja niinpä katolisen kirkon madonnat ja pyhimykset, joiden tehtävänä oli olla käsittämättömän jumalankuvan sijassa jokaisen personallisina pikkukuvina, jälleen pyyhitään pois, ja niiden sijaan yksi ainoa ajatuskuva jälleen annetaan kansalle. Alkukirjat käännettiin nyt kansan omalle kielelle. Lunastusoppi lyhyin piirtein esitettiin kirjoitetuissa kaa voissa ja innokkain mielin ruvettiin tätä välitöntä ajatuskuvaa luvanneesta ja lupauksensa täyttäneestä jumalasta saarnoilla ja opetuksilla istuttamaan kansan tietoisuuteen. Tietysti tällöin oli tärkeintä ensiksikin sopia niin selvästi, lyhyesti ja täsmällisesti lausutuista sanoista kuin mahdollista, että kuva olisi kaikilla yksi. Se oli yhteisten tunnuskirjain ja Luteruksen katkismuksen tehtävä, joka tuli uuden jumalankuvan varsinaiseksi aapiseksi.

Ja niin meillä on tähän päivään saakka säilyneet nuo luterilaisen jumalankuvamme luomasanat:

»Minä uskon Jumalaan, Isään kaikkivaltiaaseen, taivaan ja maan luojaan. — Minä uskon Jeesukseen Kristukseen, Hänen ainoaan poikaansa, meidän Her-raamme, joka sikisi Pyhästä Hengestä, syntyi Neitsyt Mariasta, piinattiin Pontius Pilatuksen aikana, ristiinnaulittiin, kuoletettiin ja haudattiin, astui alas helvettiin, nousi kolmantena päivänä kuolleista, astui ylös taivaaseen, istuu Isän Jumalan kaikkivaltiaan oikealla kädellä, sieltä on tuleva tuomitsemaan eläviä ja kuolleita. — Minä uskon Pyhään Henkeen, yhteen pyhään yhteiseen seurakuntaan, pyhain yhteyteen, syntein anteeksi saamiseen, ruumiin ylösnousemiseen, ja iankaikkiseen elämään. Amen.»

Mutta tämä kolmiyhteinen Jumala ei sittenkään tarttunut kansan mieleen. Ja niin ei Luteruksenkaan kirkko tullut toimeen ilman näkyviä kuvia.

Kansan mielikuviutus, josta oli säilytetty pois kaikki katolilaiset apukuvat, haki luonnonlain pakotuksesta semmoista ajatuskuvaa, jonka mielessäpitäminen ei vaatisi koossapitämisen ponnistuksia. Täytyy huomata, ettei Luteruksen katkismukseen kirjoittama lunastusoppi, niin selvä kuin se oppina olikin, suinkaan tehnyt ajatuksen kuvaa yhdestä jumalasta yhtenäisemmäksi tai helpommin omistettavaksi. Mutta kun tarve *personallisesti* kääntyä jumalan puoleen oli juuri lunastusopin vuoksi tullut vieläkin tärkeämmäksi, niin on selvä, että jonkun uuden mielikuvan oli ennen tai myöhemmin astuminen hyljättyjen madonnain ja pyhimysten tehtävää suorittamaan. Ja tämmöiseksi kuvaksi tuli nyt *Jeesuksen persona*.

Selvä on, että kun lunastusoppi näin tuli kaiken autuuden kulmakiveksi ja jumalan rakkauden todisteeksi, niin pääpainon täytyi siirtyä siitä jäsenestä kolminaisuudessa, joka *vaatii* verilunastusta, siihen jäse-

neen, joka sen kärsimyksillensä suoritti. Ja näin ennen pitkää oli Jeesuksen henkilö, semmoisena kuin jokainen sitä mielessään taisi kuvailla, muuttunut siksi ajatuskuvaksi jumalasta, jota saattoi pitää mielessään, kun rukoili tai suoritti muita jumalanpalvelusmenoja.

Niinkuin avatuista suluista täytyivät kaikki kirjat tällä uudella, helposti mielessä pidettävällä kuvalla. Ja pian oli Kristuksen kuva, tai ainakin joku ristintapainen, kaivattu ja melkein välttämätön esine jokaisessa luterilaisessa kirkossa. Hän on täällä aina kuvattu jumaluuden merkki, sädekehä päähän. Milloin näemme hänen syntyneenä neitseestä Mariasta, paimenten ja tietäjäin kumartamana, milloin kävelemässä veden päällä, säännönmukaisesti liehuvine liepeinensä. Tavallisimmasti näemme hänet ristipuussa riippumassa, lunastusaatteen vertauskuvana.

Huomattava myöskin on, että vasta siitä ajasta syntyy tapa rukoilla Jumalan asemasta Jeesusta. Ylimmilleen on tämä tapa kehittynyt meidän päivinämme muutamissa lahkokunnissa, joiden jäsenet tekevät Jeesuksen kuvasta miltei aistillisen epäjumalan, ja nimenomaan opettavat, että kaikki pyrkiminen työllä ja teoilla jumalata palvelemaan on jumalan edessä turhuutta, ja että täytyy vaan omistaa ajatuskuva ristiinnaulitusta Jeesuksesta.

Mutta palatkaamme Luterukseen.

Luteruksen mukaan on jumalanpalveleminen siis: kääntyminen kolmiyhteisen jumalankuvan puoleen syntintunnosta heräävässä uskossa lunastukseen Jeesuksen uhrikuoleman kautta.

Tämän mukaan onkin meidän nykyinen luterilainen jumalanpalvelus muodostunut: Papiston tehtävä on ennen kaikkea antaa raamatunselityksillä käsitys oikeasta jumalankuvasta, ja alttaritoimituksen ja saar-

nan avulla synnyttää sanankuulijassa ensin uskoa ikuis-
ten helvetintuskien uhkaan, joiden on herättäminen
hänessä pelkoa ja synnintuntoa, ja sitten uskoa armoon
eli syntien lunastukseen Jeesuksen veren kautta.

Ei voi kieltää, että edistysaskel katolilaisesta ju-
malanpalveluksen käsityksestä on olemassa. Uskoa,
että maksamalla rahaa papistolle, messulla, paastoomi-
silla tai muilla tempuilla voisi jossakin tulevassa elä-
mässä ansaita sielullensa autuuden, on todellakin suurta
ja pimeätä taikauskoa. Niinikään on suuri edistysaskel,
että välittömän jumalankuvan omistaminen tehdään
jokaisen yksityisen asiaksi, ja luovutaan syöttämästä
kansalle sen sijaan vaan madonnia ja pyhimyksiä.

Kaikki olisikin ollut niinkuin olla pitää, jos mah-
dollisuus tämän jumalankuvan kehittymiselle tulevien
aikakausien uusien ajatustapojen ja käsitysten mukai-
seksi, olisi jäänyt avonaiseksi. Mutta niin ei tapah-
tunut. Luteruksen kirjoitukset, tehtyinä kirkon tunnus-
tuskirjoiksi, eivät jätä tämmöistä mahdollisuutta. Tapah-
tunut on, että vaikka Luterus itse lieneekin ajatellut
alituista kehitystä tulevaisuudessa, ja vaikka hän tar-
koitti kirjoituksillaan vaan vapauden sulkujen särke-
mistä, ovat samat poleemiset kirjoitukset nyt neljän
sadan vuoden kuluttua vapauden suluiksi tulleet. Va-
pautuminen oli siinä, että vapauduttiin katolilaisesta
taikauskosta, jota sen papisto oman etunsa vuoksi ta-
hallaan ylläpiti kansassa. Vapautumisen riemu syntyi
siitä, että ihmiset huomasivat, ettei taikauskosta luo-
puminen hävittänyt jumalankuvaa, vaan että päinvas-
toin entistä totisempi, mahtavampi jumalankuva oli se,
joka oli sopusoinnussa ihmisten silloisen järkeisen ke-
hityksen kanssa. Luteruksen kirjoitukset huokuvat
tätä taikauskosta vapautumisen riemua. Munkkilaisen
latinan hän jätti syrjään, käytti leveätä arkipäiväistä,

sukkeluuksista ja sanansutkauksista vilisevää saksaansa eikä välittänyt mistään teologisista traditsioneista. Mutta on muistettava, että Luterus ja hänen aikansa vapautuivat taikauskosta kuitenkin ainoastaan niin paljon kuin silloisiin käsityksiin nähden kävi päinsä.

Tosin uskonpuhdistuksen yhteydessä tapahtuneet riidat protestanttisen kirkon keskuudessa osoittavat, että silloinkin jo saattoi vapautua vielä vähän enemmän kuin Luterus, kuten vapautui Kalvin ja Zvingli, ja myöskin vähän vähemmän, kuten n. s. reformeerattu kirkko. Olihan sitäpaitsi jo siihen aikaan semmoisiakin ihmisiä, jotka uskalsivat ajatella, että raamatunkertomus maailmanluomisesta on vaan taru, ettei Jeesus ole voinut syntyä neitseestä, ettei ehtoollisleipä ja -viini voi muuttua lihaksi ja vereksi, ettei voi löytyä mitään paikallista taivasta, johon Jeesus olisi näkyvästi kohonnut, eikä helvetiä, jossa hän olisi käynyt, ettei kolme voi olla yksi eikä yksi kolme, ja niin edespäin.

Mutta lukuunottamatta näitä harvoja aikansa käsityksien edelle kehittyneitä ihmisiä, ei siihen aikaan Luteruksen eikä yleensä ihmisten järkeä loukanneet semmoiset käsitteet kuin paikallinen taivas, helveti, istuminen jumalan oikealla kädellä, piru. Taikauskoi-
set käsitykset olivat niin syöpyneet ihmisten mieliin, että vielä 17 ja 18 vuosisadallakin uskonnollisuuden nimessä vaadittiin noitien polttamista roviolla, koska nämä muka olivat pirun kanssa liitossa. Sentähden kaikki nuo käsitykset jatkuivat uskonpuhdistuksen mukana uuteen aikaan. Paljosta taikauskosta uskonpuhdistajat tosin vapautuivat, mutta paljon taikauskoa he vielä ottivat mukaan tunnuskirjoihinsa tulevien aikojen särjettäväksi. Ja, kuten sanottu, luonnollinen kehitys olisi sen jo tehnytkin, ellei nuo Luteruksen ja Melanktonin tilapäiset väitelmmät katolista kirkkoa vastaan

olisi muuttuneet jäykistyneiksi tunnustuskirjoiksi, joiden ohella ei mikään kehitys voinut tulla kysymykseen.

Siksipä on nyt uudelleen tapahtunut se, että luonnollinen ihmisymmärrys, joka ei hetkeksikään voi kehityksessä pysähtyä, on vuosisatojen kuluessa jälleen mennyt suuren askeleen eteenpäin, silloin kun tunnuskirjat eli virallinen uskonto yhä pysyvät samoina kuin 400 vuotta sitten. Olemme tulleet jälleen siihen, että ihmisjärjen vaatimus, joka tahtoo tunnustaa vaan semmoista mikä on sen kanssa sopusoinnussa, täytyy julistaa suureksi synniksi, ja nimenomaan täytyy opettaa, ettei järjellä muka ole tekemistä uskon asiain kanssa. Se seikka, ettei keskinkertainen talonpoika meidän aikanamme sallisi mitään muuttaa raamattunsa, uskontunnustuksensa tai edes virsikirjansakaan suomennoksessa, osoittaa hänenkin järkensä jo olevan edellä, eli hänenkin pelkäävän, että jos järjelle antaa hiukankaan sananvuoroa, niin koko tuo isiltä peritty, vanhojen sanamuodostusten varassa seisova jumalankuva kaatuu telineiltänsä, eikä sitten ole mitään sijaan pantavaa.

Mutta ihan uusimpana aikana on vielä pahempaan pulaan jouduttu:

Koko se lunastuskäsite, mikä on luterilaisen opin ydin, ei tahdo enää kaikissa ihmisissä synnyttää tarkoitettua mielletä ollenkaan. Niin yleisesti kuin vielä keskiaikana, ehkä muinais-germanilaisten uhrikäsitysten vaikutuksesta, tuo lunastusoppi tulikin omistetuksi, niin iteseselvästi kuin se jossakin kehittyneemmässä muodossa ehkä vieläkin muutamille ihmisille todistaa jumalan rakkautta heihin, ei se enää ole sovelias antamaan mielletä jumalan rakkaudesta niille ihmisille, joissa koko tuo sovintouhrin käsite on jo kokonaan ehtinyt hivuta pois siveellisestä tietoisuudesta. Ja niinpä meidän aikanamme on ihmisiä — ne lisääntyvät päivä

päivältä — joiden mieleen tuo luterilaispaavalilainen lunastusoppi ei luo niin mitään jumalan kuvaa.

Omituisessa tilassa ovat meidän ajan lunastusopissa kasvatetut, mutta uhrikäsitteistä jo vapautuneet ihmiset. Heille on lapsuudesta saakka opetettu, mimmoiseksi jumala on ajateltava, kuinka tähän ajatuskuvaan on uskottava ja kuinka sitä palveltava, — ja heillä ei synny mitään ajatuskuvaa!

Ja monta onkin heidän joukossaan, jotka luulevat, että koko syy heidän kykenemättömyyteensä jumalan palvelemiseen on mahdottomuus omistaa mitään ajatuskuvaa jumalasta. Pitääkö kääntyä takaisin katolilaisiin kirkkotunnelmiin ja pyhimyskuviin, niinkuin aikamme muoti vaatii ja niinkuin monet taiteilijoista ja kirjailijoista, ajan henkeä arvaillen ovatkin tehneet?

Ei. Palata vielä kauemmas entisyyteen, alkuläheteeseen asti.

Jos kaikki jumalanpalvelus pitää riippua siitä ajatuskuvasta, mikä meillä on jumalasta, niin tottapa silloin on tärkeintä ottaa selvä, mitä uskontomme perustaja itse ajatteli siitä jumalasta, jota hän sanoi palvelevansa.

Löytyykö Jeesuksella mitään opetuksia tästä asiasta? Ei. Ei sanaakaan siitä mimmoiseksi jumala on ajateltava. Päinvastoin:

»Ei astu kenkään ylös taivaaseen», ja »ei ole kenkään koskaan jumalata nähnyt.»

Jeesus, kuten evankelioista näemme, kokonaan hylkäsi juutalaisen ajatuskuvan jumalasta, mutta ei asettanut mitään uutta kuvaa sijalle. Päinvastoin hän nimenomaan opetti, ettei kukaan voi jumalasta tietää mitään muuta kuin että jumala on *isä*, eli että ihminen on jumalan poika, joka itsenäisesti tuntee jumalan tahdon.

Jeesus määrittelee Isänsä yksinomaan niillä käskyillä, jotka hän antaa. Antamalla nämä käskynsä Jeesus herättää muissa ihmisissä tunnon samasta käskijästä eli samasta Isästä.

Näistä käskyistä on korkein rakkauden käsky. »Se on minun käskyni: että te rakastatte toisianne niinkuin minä teitä rakastin.»

Sen vuoksi onkin yksi Jeesuksen oppilaista, Johannes, sittemmin määritellyt Jumalan rakkaudeksi. Jumala on rakkaus, sanoo hän. Tämä nyt voisi antaa aiheita käsitykseen, että Jeesuksenkin Jumala siis edellyttää määritelmää eli ajatuskuvaa. Mutta huomattava on, että tässä ei voi olla kysymys mistään rakkauden käsitteestä eli objektiivisesta rakkauden mielikuvasta, sillä tarkoitus on vaan sanoa, — kuten Johanneksen sanat kuuluvatkin: — että se, joka rakastaa, hän tuntee Jumalan, eli että ihmisen subjektiivinen rakkauden tunto on jumalan eläminen ihmisessä.

Toinen samallinen määritelmä jumalasta — sekin saman Johanneksen lausuma — on, että Jumala on »logos», järki, elämän järki, elämän sana eli elämän ymmärrys. Mutta silläkään ei tarkoiteta mitään määriteltävää, objektiivistä käsitettä jostakin elämän järjestä, vaan sanotaan, että ihminen voi tuntea Jumalan omasta subjektiivisesta Jumalan äänen eli tahdon ymmärtämisestä hänen omassa sydämessään.

Rakkaus ja elämisen järki ovat siis ne subjektiiviset ominaisuudet, joiden avulla me tunnemme Jumalan, mutta ne eivät missään määrässä anna meille ajatuskuvaa Jumalasta.

Näemme siis, että Jeesuksen jumalanpalvelus ei lainkaan riipu jonkin ajatuskuvan olemassa olost.

Ja juuri senvuoksi Jeesuksen jumalanpalvelus on olemukseltaan ihan toista kuin kaikki entinen juma-

lanpalvelus. Se on olemukseltaan myöskin toista kuin nykyinen luterilainen, katolilainen, kreikkalainen ja jokainen muu jumalanpalvelus, joka edellyttää ihmisten opettamaa ajatuskuvaa jumalasta.

Mitä erityisesti tulee luterilaiseen jumalanpalvelukseen, niin täytyyhän meidän heti nähdä, ettei se lainkaan pidä yhtä Jeesuksen oman jumalanpalveluksen luonteen kanssa. Ensiksikin Jeesuksen *usko* ei voi merkitä yhtä kuin meidän uskomme Paavalin ja Luteruksen piirtämään jumalankuvaan lunastukseen, sillä tämmöistä jumalankuvaa hänellä luonnollisesti ei voinut olla jo siitäkin syystä, että »lunastus» ei ollut vielä tapahtunutkaan. Se mikä siis meitä pitäisi tehdä autuaaksi: usko lunastukseen, — sitä ei ollut edes olemassa Jeesuksella silloin kuin hän käyskenteli julistamassa jumalan valtakuntaa ja sairaita auttamassa. Jeesuksen »usko» oli, kuten olemme nähneet, usko siihen, että hän on kokonaan Isän vallassa, s. o. että Isä sekä elättää että suojelee häntä, ja että hänen ei tarvitse murehtia huomisesta päivästä eikä niistä, jotka väijyvät hänen henkeänsä ja vapauttaan, vaan hänen oli ainoastaan *tekeminen Isän tahtoa*.

Jeesuksen jumalanpalvelus ei siis ole mikään tekojen hylkääminen ja usko lunastukseen, vaan päinvastoin: koko usko on siinä, että hänen on tekeminen jumalan tahtoa eli rakkauden töitä.

Tähän nyt sanoo Luterus:

»Minä piinasin itseäni valvomisella, rukouksella, lukemisella ja muulla työllä. Niinkuin muutkin kerjäläismunkit minä käyskelin reppu selässä pitkin kaupungin katuja, puhdistin ja lakasin kirkkoa ja olin sen ovenvartijana. Jos suinkin joku munkki tällä tavoin pääsisi taivaaseen, niin kyllä minäkin. Mutta kuta lähemmäksi Jumalata luulin tulevani, sitä kauemmas

tulin hänestä. Jumalata ei tällä tavalla löydetä ei omilla töillä, vaan hän itse tulee meidän luoksemme.»

Ja kun Luterus tämän on sanonut, selviääkin meille heti miten asia on. Luterus siis tarkoittaa »töillä» semmoisia töitä, joiden avulla on tarkoitus »päästä taivaaseen.»

Tietysti. Jos jumalanpalvelemisella tarkoitetaan oman autuuden saavuttamista tulevassa elämässä, niin se tulee aina olemaan paastoamista ja kirkonperman-tojen lakasemista, ja — voipi lisätä: — leivän ja viinin nauttimista, virsien veisaamista ja rukouksien la-vertamista. Voihan vihdoinkin itse usko lunastukseen ja oblaattien nauttiminen olla kuollut ja tarkoittaa vaan oman vanhurskauden ansaitsemista eli toisin sanoen olla juuri noita hylättäviä »töitä.»

Mutta Luterus sanoo vielä enemmän. Hän sanoo: »Voimaa ei eläviin töihin saa mistään muusta kuin uskosta lunastukseen. Ainoastaan usko lunastukseen voi vanhurskauttaa ihmisen.»

Ja ne ovat juuri nämä sanat ja tämä ajatus, jotka tekevät luterilaisuudestakin vaan pelkän uskonlahkon, niin kuin on katolilaisuus ynnä muut tunnustuskunnat. Lahkolaisuuden tunnusmerkkinä on aina se, että jokainen lahko pitää omaa käsitystapaansa vanhurskautuksesta ainoana oikeana ja nimen omaan opettaa, että kaikki muut ovat mahdottomia.

Saattaa olla ihmisiä, jotka eivät voi tulla toimeen ilman opetettua ajatuskuvaa jumalasta ja jotka tarvitsevat uhrilunastuksen välikuvaa ymmärtääkseen, että jumala on rakkaus. Mutta se ei oikeuta tuohon väitteeseen, että muka millään muulla tavalla ei voi tuntea jumalaa rakkaudeksi ja saada voimaa rakkauden töihin.

Niitä on ihmisiä, jotka ilman lunastusopin väli-

tystä Jeesuksen *omasta* opista pääsevät totuuden tietoon, yksinkertaisesti vaan siitä opista, joka on lausuttu sanoissa: muuttakaa mielenne, sillä Jumalanvaltakunta on lähestynyt, — aivan niinkuin siitä opista heräsivät lukemattomat hänen aikalaisensa, siis ennenkuin lunastusopista oli vielä mitään uneksittukaan.

Jeesuksen oppi jumalanpalveluksesta ei ole mikään oppi teoista tai uskosta, joiden pitäisi vaikuttaa vanhurskautusta ja autuutta haudantakaisessa elämässä, vaan se on oppi nykyisyyden elämästä Jumalan tahdon täyttämisessä. Elämä ja autuus on siis jumalanpalvelus itse. Tosi kyllä on, että jos »töitä» pidetään jumalanpalveluksena, mutta jumalana pidetään ulkonaista ajatuskuvaa ja autuutena taas tulevaista elämää paratiisissa, niin silloin nämä »työt» aina saavat ansion tavoittelemisen muodon. Mutta nämät työt eivät silloin vuodakaan Jeesuksen herättämästä, ihmisen omasta elämänymmärryksestä, hänen omin korvin kuulemansa jumalan tahdon vaikuttimesta, vaan ovat kuolleita »ansion» tavoitteluja.

Kysymys töiden »ansioista», joka kysymys on niin paljon sekasotkua maailmaan tuonut, katoa sitävastoin heti, kun jumalanpalvelusta ei käsitetä *keinona* autuaaksi päästäkseen, vaan elämänä ja autuutena itsenään. Silloin jumalanpalvelus ei enää voikaan olla kirkollisten temppujen suorittamisessa, vaan tulee olemaan välitön, henkisiä ja ruumiillisia ponnistuksia kysyvä työ elämänymmärryksen toteuttamiseksi.

Jos siis Luteruksen yllämainitut työt, kuten kirkon lattian lakaseminen, olivat jumalanpalveluksena hyljättäviä, niin eivät kaikki työt siltä ole jumalanpalveluksena hyljättävät, niinkuin hän kuitenkin väittää.

Päinvastoin täytyy koko sydämmellä, koko jär-

jellä ja koko mielellä vaan palata siihen, että juuri *työt* ovatkin jumalanpalvelusta, — ei tosin mitkään työt kirkolle ja omalle autuudelle, vaan työt totuudelle ja lähimmäiselle, jota Jeesuksen koko jumalanpalvelus oli.

Täytyy ymmärtää, että rakkaudentöitä ei tietysti voi tehdä muusta kuin rakkaudesta; ja kun rakkaus on Jumala, niin ei ihminen voi käskeä sitä tulemaan sydämeensä ja laajentumaan siellä, ellei hän poista esteitä sen tieltä. Ihminen ei voi ajatustensa avulla synnyttää itseensä rakkautta eikä sitä synnytä myöskään semmoiset teot, joilla kyllä on ulkonainen rakkauden muoto, mutta joiden vaikutin on autuuden tavoitus. Ainoa mitä ihminen voi tehdä, on esteiden poistaminen rakkauden tieltä. Tarkoituksessa valmistaa sijaa omassa sydämessään Jumalalle eli rakkaudelle kaikkiin lähimmäisiin eroituksetta, ihminen voi luopua niistä esteistä, jotka ovat tällaisen rakkauden tiellä. Hän voi luopua omaisuudestaan, joka häntä estää köyhiä rakastamasta, hän voi luopua vallasta, joka estää häntä veljistymästä palvelijain kanssa, hän voi luopua toimeentulonsa ajatuksista, jotka käskevät hänen kilpailla lähimmäisensä kanssa, hän voi luopua itsensä suojelemisesta, joka käskee häntä harjoittamaan väkivaltaa lähimmäistä vastaan. Ja sen mukaan kuin ihminen poistaa näitä esteitä rakkauden tieltä, sen mukaan rakkaus, Jumala, asettuu hänen sydämeensä. Ja silloin vasta hän voi tehdä todellisia rakkaudentöitä itsekään niitä huomaamatta, se on: niin, ettei oikea käsi tiedä mitä vasen tekee.

Kuten näkyy, nämä työt, esteiden poistaminen rakkauden tieltä, ovat juuri sitä, mitä Jeesus teki, kun hän tuli korvesta, jätti omaisensa, isänmaansa, juutalaisuutensa, jätti kaikki ajatukset toimeentulostaan ja

itsensä suojelemisesta vainoojia vastaan. Rakkaus täytti hänen sydämensä ja hän oli Jumalan poika.

Voimaa tämmöiseen jumalanpalvelukseen ei Jeesus ammentanut mistään sakramenttien nauttimisesta tai mystillisestä uskosta lunastukseen, vaan hän ammensi voimaa omasta elämänymmärryksestään, siitä tiedosta, että ihminen tämmöisessä elämänymmärryksessä on Jumalan poika.

Samasta lähteestä ammensivat voimaa kaikki hänen aikalaisensa, jotka olivat hänen oppilaitansa. Ja niinpä vielä tänäkin päivänä ihminen voi, tietämättä mitään siitä, kuinka luterilaisen tai katolisen tai reformeeratun tai kreikkalaisen uskonlahkon mukaan tullaan autuaaksi, ammentaa voimaa jumalanpalvelukseen välittömästi tästä samasta Jeesuksen elämänymmärryksestä.

Vielä voipi jäädä vastattavaksi kysymys, missä suhteessa *rukous* on jumalanpalvelukseen. Sillä joku voi sanoa: Jeesus itsekin palveli Jumalaa paitsi teoilla, myöskin rukouksella.

Luemme evankelioista todella, että Jeesus monessa tapauksessa rukoili. Ja kuinka toisin voisi ollakaan; sillä se, joka ymmärtää elämän niin, että ihminen on lähetetty maailmaan täyttämään Isän tahtoa, ei voi elää eikä toimia muuten kuin alituisesti katsoen sisäänsä, jossa tämä Isän tahto, »sana» eli elämänym-

märrys keriytyy auki. Mutta siltä ei ole sanottu, että tällä rukoilemisella olisi hänen oppinsa mukaan jumalanpalveluksen nimi.

Päinvastoin todistaa rukous useissa tapauksissa heikkoutta, kykenemättömyyttä täyttämään Jumalan tahtoa. Rukous tapahtuu usein silloin kuin ihminen erehdysten ja kiusausten harhaanviemänä ei löydä sitä minuutta, joka on valmis rakkaudesta ihmisiin kestämään ruumiillisia kärsimyksiä. Semmoisia rukouksia oli myöskin Jeesuksen rukous Getsemanessa, missä hän tiesi vainoojain lähestymisestä ja tunsu Isän tahdon olevan, ettei hän näitä vastustaisi vaan antautuisi taistelutta heidän käsiinsä. Hän rukoili silloin: »ota pois minulta tämä kalkki». Tämä rukous ei ollut jumalanpalvelusta, vaan jumalanpalvelusta oli vasta se, kun hän voitti hetkellisen heikkoutensa ja täytti Isän tahdon.

Rukoukseksi voi myöskin sanoa niitä hetkiä, joina ihminen kohoo henkensä korkeimmille huipuille, jolloin hänessä tapahtuu elämän ymmärryksen selventyminen, välittömyyden tunteminen hänen minuutensa ja isän välillä. Semmoinen on Jeesuksen ylistys opetuslasten palattua lähetystrekteltänsä, — semmoinen myöskin hänen viimeinen puheensa opetuslapsille.

Rukoukseksi voi vihdoin sanoa häiritsemätöntä ajatusten kokoomista päästäkseen omien vaikuttimiensa perille, verratessaan menettelyänsä ja askeleitansa elämänymmärrykseen. Se on jokapäiväinen rukous. Semmoinen rukous on isämeidän-rukous, jonka lyhyeissä lauseissa kätkeytyy koko Jeesuksen elämänymmärrys.

Tämmöiseen totiseen rukoukseen nähden on Jeesus nimenomaan sanonut (Mat. 6: 5—13): kun rukoilet, älä rukoile näkyvässä paikassa, vaan mene huoneeseesi ja sulje ovi, äläkä luule että sanain lateleminen

on rukousta, niinkuin pakanat luulevat, kun he pyytävät itsellensä menestystä. Älkää te mitään pyytäkö, sillä Isä tietää mitä te tarvitsette, ennenkuin te rukoillettekaan. Kun siis rukoillette, niin ette tarvitse muutakuin selvittää itsellenne se elämänymmärrys, jonka te nyt olette omistaneet ja joka on lyhyesti lausuttuna seuraavissa sanoissa: Isä meidän j. n. e. (Vertaa Mat. 6: 5—13).

Kaikkein vähimmässä määrässä on jumalanpalvelusta siis se rukous, jota tosin ei koskaan tavata Jeesuksella, mutta joka on sitä tavallisempi meille: rukous oman aineellisen menestymisen hyväksi.

Tämmöinen rukous on aivan vieras Jeesuksen elämänymmärrykselle, ja on, kuten hän itsekin sanoo, *pakanallinen*.

Siinähan Jeesuksen oppi eroaakin kaikista vanhoista uskonnoista, että nämät, annettuaan kuvan ulkonaisesta jumalasta, opettivat ihmisen voivan rukousten ja muiden temppujen avulla suosittaa tätä jumalaa ja siten välttää kärsimyksiä; mutta Jeesuksen oppi sitävastoin sanoo, ettei kukaan ole taivaissa käynyt tietääksensä mimmoinen jumala on, ja ettei kärsimyksiä ole tarkoitus välttää, vaan että niiden välttäminen ja oman menestyksen ajatteleminen hukuttaa ihmistä pois Isän tahdosta.

Muistelkoon jokainen omaa ajatuskuvaansa jumalasta, ja se on kylläksi, että jokainen ymmärtäisi sen mahdottomuuden.

Tämän kirjoittajalla oli ennen ajatuskuva jumalasta, se oli jokin suuri taivaansininen olento! Jos olisin sen tehnyt näkyväksi, olisin siniselle pohjalle heikosti piirtänyt ihmisolennon ulkoviivat. Olisin myöskin hyvin voinut rukouksissani katsoa tähän piirustukseen, se olisi ollut minulle suora kevennys, en olisi

silloin tarvinnut erityisesti ponnistaa pitääkseni ajatuskuvaa mielessäni. Minä olisin tottunut tähän kuvaan ja minulle se olisi muuttunut hyvin kalliiksi, niin etten olisi sallinut siinä mitään muuttaa, vaikka olisinkin nähnyt virheitä piirustuksessa. Ja aivan niinkuin pakana loukkaantuu, jos joku tulee ja kumoo hänen puujumalansa, aivan niin olisin minäkin loukkaantunut, jos joku olisi repinyt rikki minun paperijumalani, jonka edessä olin niin monasti pyytänyt menestystä ja onnea omalle itselleni.

Ja kuitenkin se oli revittävä.

Sillä ei ole olemassa mitään semmoista jumalaa, joka tahtoo ihmisen rukoilevan onnea ja menestystä itsellensä, vaan ainoastaan semmoinen, joka tahtoo, että ihminen omistaisi hänen tarkoituksensa maailman suhteen. Eikä voi ihminen palvella yhtä aikaa tuota entistä jumalan kuvaa ja tätä Isää. Ei auta hänen enää katsoa seinään tai omaan entiseen ajatuskuvaansa, vaan hänen täytyy katsoa itseensä, missä elämän Isä puhuu, ymmärtääkseen mitä varten hän on maailmaan lähetetty.

Tätä mahdolltomuutta palvella yhtäaikaa Mooseksen Jehovata ja elämän Isää on Jeesus monella tavalla selittänyt. Kuten näimme jo alussa, hän lupasi herättää elävän temppelin, millä saattoi jumalaa palvella, — sittenkuin juutalaiset olivat ensin maan tasalle hävittäneet ulkonaisen temppelin, missä he jumalan palvelusta suorittivat. Vanhan jumalanpalvelusopin yhdistäminen hänen oppiinsa elävistä rakkauden töistä on, sanoi hän, samaa kuin paikata vanhaa vaatetta uudella veralla. Uusi vaate tulee siten revityksi ja vanhassa ei paikka pysy, vaan läpi tulee entistä suuremmaksi. Tai, sanoi hän, ei saa kaataa nuorta viiniä vanhoihin leileihin, sillä leilit pakahtuvat ja

viini pursuaa ulos; vaan on uusi viini uusiin leileihin-kin kaadettava.

Yhtä vähän yhteyttä Isän kansa on sillä ajatuskuvalla jumalasta, jota me vielä tänä päivänä palvelemme julkisilla polvennotkistuksilla, teoilla joiden tarkoitus on autuuden ansaitseminen, tai uskolla lunastukseen, Kristuksen ruumiin ja veren nauttimisella ynnä muulla semmoisella.

Ja sen tähden, kun Jeesus muinoin, hyväksymättä juutalaisten jumalanpalvelusta, ajoi ulos uhrielukat ja muut tämän jumalanpalveluksen välikappaleet, niin hän tänäpäivänä ihan samalla tavalla tulee meidän kirkkoomme, kumoo meidän viinimaljamme, sirottaa maa-han leipäpalaset ja ennen kaikkea vetää viivan sen sädekehällä varustetun jumalankuvan ylitse, jonka pitäisi esittää hänen henkilöänsä.

Kaikkein viimeisinkin nykyaikainen »jumalanpalvelus», saarna ynnä sitä seuraavat kumartumiset rukoukseen, täytyy jo julkisuutensakin vuoksi olla hyljättävä. Saattaahan mennä kirkkoon kuuntelemaan kokeneen ihmisen puheita, — jumalan palvelusta se ei ole, eikä sitä siksi tee hypnotiseeraavat urkujen sävelet ja yhteiset kumartumiset. Jos ihminen sitä vastoin tahtoo syventyä omaan suhteeseensa Jumalaan niin ei hän hae julkista paikkaa. Hän menee huoneeseensa ja sulkee oven. Ja jos hänellä on sielläkin tarve panna kätensä silmille tai kumartaa päänsä pöytää vastaan, niin tulee se siitä, ettei hän tunne vielääkään olevansa kyllin häiritsemätön. Mutta kun koko seurakunta annetusta merkistä julkisesti kumartaa päänsä vartavas-ten laitettuihin kirkonpenkkeihin niin silloin ei ihminen kumarra ollakseen häiritsemätönnä, vaan joko siksi, että ujostuttaa jäädä yksin pää pystyyn, tai siksi että tahtoo muuten seurata tapaa. Ja ennen kuin hän on

isämeidän sisällyksen alkuunkaan päässyt, vaatii sama merkki hänet jo nousemaan.

Mikäli tämä »jumalan palvelus kirkossa» ei ole yksinomaan kokeneen ihmisen puhetta, vaan vielä seurakunnan opettamista julkisesti kääntymään jumalan puoleen rukouksissa ja alttarin edessä, on se suuressa määrin turmiollista. Se nimenomaan totuttaa ihmistä pitämään kirkossa-oloon, tuota kirkkotunnelmaa ja kumarruksiaan jumalan palveluksena; se panee hänet ylipilemään semmoisista ulkonaisista rukoustempuista, joita luonnollinen ihminen enin ujostelee ja koettaa muilta salata; jumalanpalvelemisen asemasta totuttaa hänet silmäinpalvelemiseen, totuttaa pitämään hartaushetkiä ja kyyneleitä jumalalle otollisina tekoina.

Ja, ennen kaikkea, tällainen julkinen jumalan kumartaminen temppeleissä ja alttarien edessä panee ihmisen ehdottomasti hakemaan ja luomaan itselleen semmoista jumalankuvaa, jonka hän luulee muilla seurakunnan jäsenillä olevan. Mutta juuri tämä seikka, tämä jumalan hakeminen ulkopuolelta omaa henkeä, toisten ihmisten mukaan, kaikkein enin vieroittaa ihmistä Isästä. Sillä ihmisten opettama ajatuskuva jumalasta on mykkä ihmisen sydämmelle ja saattaa ilmaista tahtonsa ainoastaan toisten ihmisten välityksellä niin että nämä toiset tulevat määräämään myöskin mitä hänen on tekeminen ja jättäminen tekemättä tämän jumalan palvelemiseksi. Mutta Isä, jota ei voi mitenkään sanoissa eikä ajatuksissa kuvata, ilmaisee tahtonsa ainoastaan välittömästi jokaisen ihmisen omassa hengessä ja häntä voi palvella ainoastaan jokaisen oman ymmärryksen johdolla.

»Tulee aika, ettette tällä vuorella ettekä Jerusalemissa palvele jumalata. Hetki tulee ja jo nyt on, että totiset rukoilijat rukoilevat Isää hengessä ja totuudessa, sillä Isä tahtoo myös semmoisia, jotka häntä rukoilevat.

Näin sanoi Jeesus samarialaiselle.

Juutalaiset pitivät pakanain näkyviä jumalankuvia epäjumalina ja kielsivät näiden palvelemisen. Tämöisten sukujumalien sijaan juutalaiset omistivat yhden ainoan, ajatellun, kansallisen kuvan Israelin kansan jumalasta ja palvelivat tätä kaikki samoilla Moosesen määräämillä teoilla. Mutta aika on tullut ja jo nyt on, että jumalaa palvellaan ainoastaan rakkautentöillä.

Ja aika onkin tullut, ettei ainoastaan pakanain puukuvia sanota epäjumaliksi, vaan että jokaista ajatuskuvaakin on semmoisena pidettävä, ja että jokaista jumalanpalvelusta, jossa tämän ajatuskuvan puoleen käännytään erityisillä toimituksilla, on sanottava epäjumalanpalvelukseksi.

Juuri tämä jumalankuvan ja kaikkien jumalanpalvelustapojen hylkääminen tekee Jeesuksen opin yleismaailmalliseksi ja vapaaksi kaikesta lahkolaisuudesta.

Mahdotontahan on ajatella, että joku nykyisistä lahkokunnista, luterilaisuus, katolilaisuus tai joku muu tulisi joskus koko maailmassa tunnustetuksi. Ja syy siihen on se, että kiinalaisen tai jaapanilaisen on mahdoton luoda itsellensä nykyisen kristikunnan jumalankuvaa josta toinen puoli on Israelin historiassa ja toinen lunastusopissa. Ja mitä taas jumalanpalvelukseen tulee, niin eroavat luterilainen, katolilainen ja kreikkalainen jo keskenänsäkin niin paljon, että vielä vä-

hemmän koko maailma voi johonkin yhteen niistä suostua.

Yhteinen kaikille ihmisille erotuksetta voi ainoastaan se jumalanpalvelus olla, jonka mukaan ei saa olla *mitään* jumalankuvaa eikä *mitään* jumalanpalvelusmenoja, vaan ainoa jumala on Isä ja ainoa jumalanpalvelus rakkauden työt ihmisille eroituksetta.

Jeesuksen todellinen oppi on johto kansallisesta yhdyskunnasta maailmalliseen yhdyskuntaan.

Binta 1 mk. 50 p:niä.